

SULEQATIGIISITSUT
SAMARBEJDSPARTIET

FM2020/43

Tillie Martinussen

20. maj 2020

Redegørelse fra Formanden for Naalakkersuisut om forhold af ganske særlig betydning for det grønlandske samfund (Covid-19 situationen).

(Formanden for Naalakkersuisut)

Vellykket indsats – den skal vi fastholde – TAK Grønland

Vi vil gerne benytte lejligheden for at takke alle de mennesker der har skrevet, inspireret og delt deres situation, historie, bekymringer, løsningsforslag og hjælp med os i Samarbejdspartiet. Der har været mere end travlt på debattrådene, og der har været både bange mennesker, håbefulde, kloge indspark men mest af alt har vi fået en unik indsigt i befolkningens omsorg og bekymring for andre end sig selv.

Mere end én gang siden marts, har vi siddet med tårer i øjnene, og talt med hinanden i partiet, dybt bevæget, rørt og med svulmende hjerter af medfølelse og stolthed over vore medmennesker i denne krise der indtil nu endnu ikke er blevet en sundhedsmæssig krise her i vort smukke land. Tak for jer alle. Hver eneste én.

Tak til formanden for Naalakkersuisut for at søge at samarbejde på tværs ved partiformandsgruppen, og tak for at have taget vore tiltag med i så bred forstand som det var muligt, om end der ikke er tvivl om, at vi ønsker os endnu tættere samarbejde, hurtigere reaktioner fremover samt bedre kommunikation med befolkningen. Det glæder os også, at embedsværk og politi, brandvæsen, sundhedsvæsen, personale der arbejder med udsatte, kommunerne, samt omsorgspersoner og lærere, børnehavepædagoger og ufaglærte, butikspersonale, sne-ryddere, affaldshåndteringspersonale, fly,- og skibsselskaberne og alle de ansatte her, og alle de andre uundværlige stod last og brast da det virkelig gjaldt. Det er helt ufatteligt vigtigt at vi får sat pris på hinanden og husker at sige tak.

Det skal vi gøre ved at sikre langsigtede, og gode løsninger for alle. De økonomiske efterchok af denne krise er til at afbøde i en del sektorer, medens andre rammes hårdt.

Vores tak her fra Salen til vor befolkning der har lidt afsavn, måtte undvære nærhed, kram, kys og kærlighed fysisk. Som måtte anmelde hinanden, støtte hinanden, undvære hinanden og undvære indtægter og sidder med tilbageholdt åndedræt og er usikre på hus eller hjem, på ferien der kommer, samt på deres helbred i fase 2 og 3 af denne sygdom.

Ja, den usikkerhed vi alle må leve med, indtil vi får en vaccine eller en kur. Vi sad alle hjemme, med hjertet i hænderne og håbede det bedste. Vi heppede på hinanden, sendte snaps, ringede til vore kære, og pludselig var vi helt afhængige af omsorgspersonerne omkring vore gamle, vi fik faciliteret tag over hovedet til vore mest udsatte, vi tænkte på vore arbejdere der måtte ud hver dag i usikkerhed. Vore psykisk syge, vore sårbare, vore børn og unge som er udsatte, voldsramte kvinder, vore misbrugere, vore fattige og vore ensomme. Og gjorde alle hvad vi kunne for at række ud, hjælpe, støtte, sende hinanden beskeder, opmuntring.

Befolkningen oversatte nyheder, delte videoer, vore kunstnere trådte til og lavede instruktioner, opfordringer, trøst, koncerter online, og i det hele taget så vi den omsorg og den kærlighed vi nu har fået bevist findes i vort samfund.

Gamle og nye forhold blomstrede op, bånd til de nære formedes nært og varmt, vore kæledyr var glade for afbrækket, og mens verden lukkede ned omkring os, i et helt urealistisk skræmmende scenarie, så bad vi til, og håbede vi på, at vi nåede det. At vi kunne. At vi magtede. Og det gjorde vi.

**SULEQATIGIISITSUT
SAMARBEJDSPARTIET**

Vores tak her fra Salen for det helt enestående samarbejde der har været med befolkningen, og vores måde at sige at vi ser vore medmennesker for deres værdi og deres sammenhold da de gjaldt, er nødt til at være en strategi der er afbalanceret, bredt funderet og helt gennemarbejdet.

Tak, kære Grønland, fordi I stod sammen. Lad os gøre det til en vane. Og tak fordi I viste os politikere hvad I vægter, hvor jeres hjerter er, og var forbilleder for os. Det var en trang tid, med mange, mange møder og input til den politiske arbejdsgruppe der stod bag løsninger og input til Formanden for Naalakkersuisut, samt Epidemikommissionen. Det er vist ikke en hemmelighed at der mere end én gang var stress og travlhed, men vi var med hele vejen, og alle 7 partier bød ind og samarbejdede.

Det bør vi også holde fast i.

Ligesom en opgave bliver bedre af kritik og tilrettelser, input og er afhængig af udefrakommende inspiration, således bliver strategier og krise-håndteringer også bedre. Så tak til det samarbejde der trods alt var, under de første uger af denne krise.

Tak til Sambandsflokkurin på Færøerne, der straks svarede os, da vi rakte hånden ud til dem, her fra søsterpartiet her i landet. De tilvebragte kontakten til det testudstyr vi senere kunne købe, de tilbød straks hjælp, at vi kunne købe tests sammen med dem, stillede deres personales ekspertise til rådighed, og tilbød i det hele taget tæt samarbejde og koordination. Det var endnu et øjeblik med tårer og dyb taknemlighed, noget vi ofte har oplevet i Samarbejdspartiet under denne krise der aldrig rigtigt udviklede sig. Hurra for det. Har denne situation vist os noget med syleskarpt optegnede konturer er det, at fællesskab, forskningsmæssigt, arbejdsmæssigt, pengemæssigt, i viden og i venskab, styrker os.

Tak til Danmark for at stå last og brast med os. Endnu en gang viser den absolutte styrke ved fællesskab sig, brølende tydeligt i disse krisetider. Vi ér virkelig bedre sammen.

Og det var varmende at have nogen at sparre med, da hele verden var ét stort angst spørgsmålstegn. Lad os fortsat holde sammen, og bruge denne nye, genfundne styrke ved fællesskabet til at udbygge og udvide dette fællesskab.

Scenarier og genåbning – nye samarbejdsorganer

Der er behov for, at vi skaber et nyt samarbejdsorgan. Et nyt udvalg hvor alle partier er repræsenteret, som arbejder med hele Covid-19 situationen nu og indtil den er overstået. Et ad-hoc-udvalg der sikrer input og arbejde hele vejen igennem de næste mange faser.

Lad os se at få oprettet dette. Så har vi et forum, hvor vi kan diskutere og dele. Evaluering af håndteringen, til brug for kommende situationer og en evt. 2. og 3. bølge af pandemien, er også afgørende forankres bredt i denne gruppe, således vor læring ikke går til spilde.

Ligeledes mener vi, at vi skal skabe rammerne for tæt samarbejde med Rigsfællesskabet, et fælles forum for udveksling af informationer, evalueringer, beregninger og udveksling af erfaringer landene imellem. På denne måde får alle 3 lande også den udvidede viden, som de andre lande besidder.

Det kan skabes både på embedsmandsplan, på politisk parlamentarisk og formandsniveau.

Der er ligeledes behov for, at vi under de kommende faser sikrer dygtig, præcis og vedvarende kommunikation omkring alle forhold. Der bør således være et organ der arbejder kun med dette. Det værste der kan ske i en situation som denne, er, at der efterlades et informationstomrum: Det efterlader folk til at tolke og søge oplysninger selv, og uden tilstrækkelig kildekritik, og uden mulighed for verificerede oplysninger, og præcise svar på spørgsmål opstår der kaotiske tilstande for nogle, ligesom vi så i starten af krisen.

**SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET**

Scenarie 2 opridset her, test 2 dage før indrejse, på 5. dagen efter indrejse, kombineret med test ved sygdom, synes vi er bedst til kommende fase.

Vi vil dog gerne kombinere det med en ekstra test i stedet for 14 dages karantæne på 9. dagen f.eks. og en udførlig vejledning for, hvilke symptomer der fordrer karantæne.

Men lad os tage det i udvalgte områder til håndtering af dette. En håndtering af genåbning kræver løbende justeringer, smidighed og beslutningsdygtighed. Evaluering af den hidtidige håndtering viser med stor ønskelig tydelighed, at vi har brug for os alle sammen omkring de kommende tiltag.

Der er behov for at sikre en kontinuerlig håndtering af test-tagning og en løbende uddannelse af vort sundhedspersonnel til dette. Vi må også tale om, at mennesker ikke taber indtægter afgørende, når de skal have taget tests. Dvs. hvordan kan vi afbøde tabte indtægter for den enkelte, og dermed fremme deres ansvarlighed for udbredelse af smitte?

Økonomien isoleret set omkring teststrategi, samt udstyr og nødvendigheden af dette udstyr, er nødvendigt og helt på din plads. Det støtter vi fuldt ud op om, og tak til de private bidragsydere, der også hjælper os her i de tidlige faser af krisen.

Indrejsende. karantæner og genopbygning af overnatningssteder, og turismen

Lad falde hvad der ikke kan stå, medmindre særlige socioøkonomiske overvejelser står afgørende i vejen. Vi må indse at erhvervet turisme skal omskole, omstille og i nogle tilfælde nedlægge arbejdet.

Det afgørende vigtige for os i Samarbejdspartiet er, at vi ikke sikrer offentlige selskaber og lader private dø ud. Der er masser af mennesker der havde brug for hjælpepakken, og har brug for dem i fremtiden, men ikke kunne få hjælp selv om det åbenlyst var nødvendigt. Vi må og skal tilpasse disse, således de rammer rigtigt og præcist. Alle vore små service erhverv og de firmaer der servicere os her i landet skal have købmuligheder, og vi skal have stimuleret forbrug og sikre en vis sikkerhed, som vi KAN finde hvis vi disponerer midlerne ordentligt fra politisk hold. Det er afgørende vigtigt for at holde hånden under vort lands økonomi, som allerede delvist sker ved Bloktilskud og Fiskerierhvervets modstandsdygtighed. Det er vort første og vigtigste mål.

Dernæst skal vi tænke ud af boksen for at sikre den del af turismen der kan overleve, og sikre omstilling og uddannelse / kurser, og omplacering match til arbejdere der skal ud i andre erhverv indtil sektoren kan klare sig.

Igen; det vigtigste fokus er de private, og vigtige offentlige selskaber. De private har ikke en landskasse til at dække dem ind, derfor skal vi med vold og magt sætte os grundigt ind i deres vilkår og hjælpe dem på vej, afbalanceret. Og bedre end hidtil.

Vi bør sikre os, at de kommende scenarier der vælges for genåbning, forankres fra os til kommunerne, og dernæst ret præcist for hver by og bygd, så ingen er i tvivl om, hvad de skal gøre og hvor de skal indrapportere eventuelle udbrud. Rigtigt meget af håndtering af denne pandemi, afhænger af effektive og præcise kommunikations-, og kommandoveje. Lad os i fællesskab opbygge disse.

I forhold til karantæne-faciliteter, er diskussionen for os åben. Det er dog afgørende vigtigt for os at påpege, at vi oplevede at familiemedlemmer pludselig stod uden tag over hovedet, af frygt for smitte, så det er nødvendigt vi har et antal pladser til rådighed og planer for sådanne situationer, hvis de igen opstår. Man kan sige, at den fade vi går ind i sådan set fordrer åbenhed i hele samfundet, men streng kontrol med indrejsende, og en aggressiv og opsporende smitte-strategi.

Kan vi opbygge samarbejde med hoteller og overnatningssteder, fortrinsvist de private, som lider nød her i landet, og indlede en dialog om, hvad der skal til på bundlinjen, samlet set, for at de holder skindet på

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

næsen, og her evt. lave karantænefaciliteter i nogle af dem, så kan det være en løsningsmulighed.

Ligeledes kunne man tænke sig, at priser for indenrigsrejsende, der skal holde ferie i landet, kan få den mulighed at de betaler mindre for overnatninger, til gengæld for, at vi søger en vis volumen af indrejsende til erhvervene, og de accepterer muligheden for blot at kunne betale regninger og lønninger, og til gengæld accepterer indkomstnedgang i en periode, ja, så kunne dette også være en mulighed.

Men en sådan løsning fungerer kun, hvis vi koordinerer den.

Tænk hvis vi kunne omstille billetterne til rejse, og til oplevelser på destinationer. Der kunne blive en hel lille industri ud af, at folk byttede huse og gav mulighed for overnatninger til billige penge, samtidig med, at vi får brugt vore turist-muligheder i eget land. Igen en velegnet diskussion til en arbejdsgruppe hvor alle er repræsenteret.

Hurtig respons, smidighed og stram sundhedspolitik

Det er vigtigt at vi kan reagere hurtigt, smidigt og fuldtalligt. Dvs. at vi har mulighed for at komme med indspark på den politiske bane, fremadrettet.

Situationen kan STADIG ændre sig fra dag til dag, og risikoen for Grønland stiger sådan set dag for dag nu, for at vi får "1. bølge" efter verden har haft deres 1. bølge. SÅ vi kan åbne internt, og bør åbne helt, men bør gøre meget ud af oplysningskampagner ved indrejsende, og blanding med dem.

Alle nødprocedurer bør stå ved, kuvøse-evakueringer, samt indsamling af information verden over, og forskningsresultater bør monitoreres og sikres ved en gruppe der kun beskæftiger sig med dette.

Der bør sådan set afsættes ekstra penge til nyheds,- og forskningsformidling af den helt stringent, lødige slags, på grønlandsk.

Respiratorer har vist sig ikke altid at være løsningen, nogle gange er det bedst med ilt til meget syge patienter. Kardio-vaskulære sygdomme, overvægt og sygdomme i lunger, lader til at være de største risikofaktorer for at udvikle et grimt – eller potentielt set dødeligt – forløb for sygdommen.

Al den forskning der er i verden bør der være en kompetent følgegruppe, som sparrer med andre ligesindede på Færøerne og i Danmark og på Island, om nødvendigt.

Beregningerne der ligger til grund for lige 600 passagerer per indrejse, bør gøres vidt tilgængelige, og det gælder i det hele taget alle økonomiske, sundhedsfaglige og andre typer beregninger, scenarier mm., som der diskuteres for Covid-situationen. Det vil en bred og tryk forankring i hele Landstinget også sikre.

Hvad vil vi med krydstogtskibe? Hvordan vil vi håndtere udefrakommende smittede i landet, skal vort sundhedssystem betale for dem? Hvordan er beregningerne for udbrud?

Hvordan skal skolerne fremover forholde sig? Cafeer, restauranter osv.

Hvad koster det at omlægge erhverv, hvordan kan vi gøre det, og hvad skal vi spare på fremadrettet?

Det er ikke gjort med en redegørelse her i Salen i dag, selv om det er en god start.

Vi må og skal stå sammen, alle 7 partier, og sikre samarbejdsfora til håndtering af dette. Sådan kan vi afbøde en del af den økonomiske klemme og den eventuelt fremtidige sundhedsmæssige krise vi kan risikere at komme i, bedst.

Til sidst vil vi komme med et lille indspark: "Gå ikke i panik", og "ikke-panik-skabende tiltag", virker altså ikke. Vores hjerne forstår ordet "panik" og ikke så meget andet. Tryghed, tillid og information i stedet.

Det eneste sikre middel til at sikre ro og orden er information og vedholdenhed,

**SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET**

forståelse og håndtering. Oplysning, oplysning, oplysning.

Prøv at sige til konen eller manden derhjemme ”slap lige af”, næste gang de er meget kede af det, ophidsede eller sure. Det dersens; ”vi skal ikke gå i panik” har samme effekt.

Lad os i stedet sikre trygge, og velforberedte, dygtige og smidige rammer til at skabe tillid og tryghed, og tage imod med åben pande, og frygteligt mange forhandlinger, kompromiser og masser af arbejde for os politikere. Det tager vi næppe skade af.

Besparelser, udskydelser af projekter, kloge strategier vi er parate til at evaluere og tilpasse, information til befolkningen, vidensdeling, beredskab, konsolidering af Landskassen og Finansloven, hjælp til omstilling, og fleksibilitet, samt nye fora for samarbejder og beslutninger er det vi har behov for.

Lad os vise Grønland, at vi kan være fuldt ud operative og ikke er bange for forhandlinger og åbenhed.

Vi ønsker alle et sundt og godt helbred, og håber at vi holder sygdommen og de økonomisk værste eftervirkninger stangen, hele vejen igennem.

Sammen kan vi sagtens!